

STORTINGET

Innst. 163 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:99 S (2025–2026)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum og Bengt Fasteraune om en kompensasjonsordning for grønnsaksprodusenter som rammes av nye grenseverdier for kadmi-um

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget innen 1. mai 2026 med forslag til en kompensasjonsordning som gir risikoavlastning for grønnsaksprodusenter som rammes av innføringen av nye grenseverdier for kadmi-um i løk og andre relevante produkter.
2. Stortinget ber regjeringen starte nødvendig kunnskapsbygging og kartlegging som omfatter agronomiske, tekniske og andre avbøtende tiltak for å redusere kadmi-umopptak i grønnsaker. Dersom arbeidet krever særskilt finansiering, bes regjeringen legge fram forslag for Stortinget innen 1. mai 2026.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Landbruks- og matminister Nils Kristen Sandtrøen har uttalt seg om forslaget i brev 18. februar 2026. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Som ledd i sakens behandling ble det åpnet for skriftlige innspill. Det ble mottatt to innspill.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Ruth Mariann Hop, Tobias Hangaard Linge, lederen Rune Støstad og Solveig Vitanza, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Marius Arion Nilsen og Bengt Rune Strifeldt, fra Høyre, Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Harry Valderhaug, viser til EU-direktiv 2021/1323, hvor det er vedtatt nye og lavere grenseverdier for tungmetaller i matvarer. For løkprodusenter som dyrker løk i jordsmonn rikt på alunskifer, anslått til mer enn 40 pst. av den totale norske produksjonen av løk, medfører direktivet en betydelig usikkerhet foran vekstsesongen 2026. Landbruks- og matdepartementet har etter vedtak i Stortinget varslet EU 6. februar 2026 om at lavere grenseverdi for kadmi-um (Cd) i løk vil bli innført i Norge senest 1. juli 2026.

Komiteen viser til representantforslaget i Dokument 8:99 S (2025–2026) om kompensasjonsordning for løkprodusenter som rammes av direktivet. Komiteen registrerer forslagsstillernes intensjon om å kompensere produsentene for tapt inntekt i vekstsesongen 2026 med bakgrunn i direktiv 2021/1323. Ved Stortingets behandling av saken i desember 2025 ble implementering av direktivet utsatt til 1. juli 2027, men et nytt flertall opphevet dette vedtaket i januar 2026, og dermed blir de nye grenseverdiene for kadmium, ned fra 0,05 mg/kg løk til 0,03 mg/kg løk, likevel gjeldende fra vekstsesongen 2026.

Komiteen har gjennomført skriftlig høring og mottatt to skriftlige høringsinnspill, et fra Nei til EU og et felles innspill fra Norges Bondelag, Gartnerhallen SA og Nordgrønt SA. Komiteen merker seg fellesinnspillet fra produsentene som krever en midlertidig erstatningsordning med full kompensasjon for tapt inntekt for vekstsesongen 2026.

Komiteen har mottatt svar fra Landbruks- og matdepartementet ved statsråd Nils Kristen Sandtrøen, hvor det fremgår at departementet foreslår en ordning med opptil 70 pst. kompensasjon for tapte inntekter som følger av direktivet i vekstsesongen 2026, og en oppfølging med tiltak videre.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne merker seg at den nye grenseverdien for kadmium i løk innføres 1. juli 2026. Kadmium er et giftig tungmetall som finnes naturlig i jorda. Med den nye grenseverdien risikerer bønder som produserer løk i områder med kadmiumrik jord, at deler av løkavlingen ikke kan selges. Disse medlemmer er enige i behovet for forutsigbarhet for bøndene som produserer løk i alunskiferjord i Innlandet, og forstår at et nytt regelverk er krevende for de produsentene som blir berørt. Disse medlemmer er derfor enig i at det skal opprettes en midlertidig, risikoreduserende ordning for disse produsentene.

Disse medlemmer viser til at Stortinget i januar vedtok at regjeringen skulle komme tilbake til Stortinget, senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, med forslag om støtte til ytterligere kartlegging av kadmium i berørte områder. Regjeringen skal også vurdere andre midlertidige tiltak for å avhjelpe løkprodusenter ved eventuelt inntektsbortfall.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre merker seg at regjeringen nå har varslet at de i revidert nasjonalbudsjett vil foreslå en risikoavlastning for 2026 som kan gi forutsigbarhet for bønder som blir berørt av den nye regelen, det første året denne trer i kraft. Ordningen vil ha en kompensasjonsgrad på inntil 70 pst. for løkavlinger som eventuelt

overstiger den nye grenseverdien. Disse medlemmer merker seg at kompensasjonsnivået på inntil 70 pst. er satt for å balansere behovet for økonomisk trygghet for bonden mot prinsippet om at næringsdrivende må bære en del av risikoen selv. Disse medlemmer mener at dette kan insentivere til tiltak fra produsentenes side, både på kort og lengre sikt, for å endre bruken av områder med særlig høy forekomst av tungmetaller.

Disse medlemmer viser i den sammenheng til Norsk Landbruksrådgiving Innlandets rapport «Alunskifer og tungmetallet kadmium i grønnsaker og potet», hvor det fremgår at det «viktigste, enkleste og billigste tiltaket for å redusere plantenes opptak av kadmium, er vanlig kalk». Kalking har effekt samme år som det tilføres. Disse medlemmer merker seg at dette er et eksempel på en tilpassing som bonden selv kan gjøre for å redusere risiko knyttet til produksjonen.

Disse medlemmer merker seg videre at Landbruksdirektoratet skal utforme ordningen så raskt som mulig, og ordningen skal gjelde for vekstsesongen 2026.

Disse medlemmer viser også til at det over flere år har vært foretatt kartlegginger i regionen basert på prøvetaking av jord og grønnsaker, og at Norges geologiske undersøkelse også har utarbeidet relevante kart over regionen med spektrografiske metoder. Prosjektene har også sett på optimalisert dyrkingsteknikk for å redusere kadmiumopptaket i planter. Disse medlemmer viser til at regjeringen i revidert nasjonalbudsjett foreslår at Stortinget bevilger 5 mill. kroner til ytterligere kartlegging av kadmium i berørte områder. Kartleggingen skal foregå i 2026. Dette arbeidet vil gi viktig ny kunnskap om mengde kadmium i jorda, slik at produksjonen i større grad kan tilpasses og risiko knyttet til produksjonen kan reduseres.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en midlertidig ordning med kompensasjonsgrad på 70 pst. for eventuelle løkavlinger som overstiger de nye grenseverdiene for kadmium.»

Disse medlemmer viser til at EU varslet innstramningen av grenseverdien for kadmium i 2021. Høsten 2025 ble det kjent at de nye reglene skulle tre i kraft i Norge fra 1. juli 2026, noe som allerede da var en utsettelse på ett år fra EUs side.

Disse medlemmer viser videre til at direktivet som skal implementeres, ikke bare handler om grenseverdier for kadmium i løk, men i mange ulike næringsmidler, som barnemat, frokostblandinger m.m. For barnemat omfatter saken i tillegg grenseverdier for ulike prosessframkalte forurensninger. En rekke andre grenseverdier for andre tungmetaller og muggsoppgift i ulike matvarer blir også tatt inn i regelverket. Disse medlemmer er opptatt av at dersom vi skulle tillate

et høyere nivå av kadmium i norske varer, vil det kunne svekke tilliten til norsk mat.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen med sitt forslag har levert på de to forslagene i representantforslaget, om å komme med forslag til en kompensasjonsordning for risikoavlastning til produsenter som rammes av de nye grenseverdiene for kadmium i løk, og om å starte et nødvendig arbeid med kunnskapsbygging og kartlegging knyttet til kadmiumopptak i grønnsaker.

Disse medlemmer ser det som positivt at regjeringen har levert konkrete tiltak på dette på svært kort tid, noe som er viktig for å sikre avbøtende tiltak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti viser til at flertallet på Stortinget, bestående av Arbeiderpartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne, har satt norske løkprodusenter i en svært vanskelig situasjon. Ved å reversere Stortingets vedtak av 4. desember 2025 der næringen fikk ett års utsatt frist for innføring av de nye grenseverdiene, har flertallet skapt unødig usikkerhet for en næring som er helt avhengig av forutsigbare rammevilkår.

Disse medlemmer viser til at flere produsenter, etter Stortingets vedtak i desember 2025, innrettet seg i tillit til at de fikk den varslede utsettelsen. Settéløk bestilles normalt om høsten, og flere produsenter startet planleggingen av kommende sesong på bakgrunn av at Stortinget hadde gitt næringen et ekstra år til omstilling. Når flertallet deretter snur i saken, innebærer det at produsentene blir påført en betydelig og helt nødvendig risiko. Disse medlemmer mener dette er en respektløs behandling av en næring som trenger stabile og forutsigbare rammebetingelser.

Disse medlemmer viser videre til at løknæringen i stor grad klarer seg uten omfattende statlige overføringer. Nettopp derfor er det avgjørende at staten ikke skaper unødige politiske svingninger som undergraver grunnlaget for ordinær drift. Matproduksjon krever langsiktig planlegging, og det er ikke mulig å drive forsvarlig når rammevilkårene endres brått fra den ene måneden til den neste. Disse medlemmer mener situasjonen som nå har oppstått, er helt nødvendig og kunne vært unngått dersom Arbeiderpartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne ikke hadde valgt å reversere vedtaket fra desember 2025.

Disse medlemmer er tydelige på at partiene som har skapt denne uholdbare situasjonen, også må ta ansvar for å rydde opp. Det vil etter disse medlemmers syn være et nytt overtramp mot næringen dersom staten først påfører produsentene en ekstraordinær risiko og deretter lar dem bære kostnaden alene.

Når staten gjennom et politisk vedtak skaper et slikt økonomisk tapspotensial, må staten også bidra med å ta økonomisk ansvar.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil samtidig understreke at Fremskrittspartiet i utgangspunktet ikke støtter etablering av nye varige subsidie- eller kompensasjonsordninger i landbruket. I denne saken er situasjonen imidlertid ekstraordinær. Behovet for risikoavlastning er ikke oppstått som følge av ordinær markedsrisiko, men som en direkte konsekvens av et unødvendig og brått politisk vedtak fra flertallet på Stortinget. Etter disse medlemmers syn må en ordning derfor være klart avgrenset, midlertidig og begrunnet i denne særskilte situasjonen, og ikke danne grunnlag for en ny permanent støtteordning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti registrerer at Arbeiderpartiet nå har foreslått en risikoavlastningsordning som skal kunne dekke inntil 70 pst. av tapte inntekter som følge av de nye grenseverdiene. Disse medlemmer mener det er en selvfølge at regjeringen sørger for å rydde opp i det kaoset den selv, sammen med sine støttespillere, har skapt. Når staten helt unødvendig har påført næringen økt risiko og mulige merkostnader, må staten også dekke den ekstraordinære belastningen dette medfører.

Disse medlemmer forventer derfor at regjeringen, sammen med sine støttespillere, sørger for at beslutningen om og innretningen på en midlertidig risikoavlastningsordning avklares i tide før setteløken skal i jorda, slik at næringen får nødvendig forutsigbarhet før landbruksoppgjøret og før behandlingen av revidert nasjonalbudsjett.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen 18. februar 2026 varslet at det i revidert nasjonalbudsjett for 2026 vil bli lagt frem en ordning for risikoavlastning for løkprodusenter som følge av nye grenseverdier for kadmium i løk.

Flertallet mener regjeringen overvurderer den enkelte bondes mulighet til å påvirke kadmiumnivået på kort sikt.

Flertallet viser til at kompensasjonsgraden må settes høyere enn de varslede 70 pst.

Flertallet mener ordningen skal være en egen ordning som er uavhengig av produksjonssviktordningen.

Flertallet viser til at beregningen av tap skal bygge på Landbruksdirektoratets produsentpris for den ak-

tuelle typen løk den uken det kasserte partiet ble pakket.

Flertallet mener det ikke skal stilles ytterligere vilkår som påvirker utbetalingene, enn kompensasjonsgraden på 95 pst., og at ordningen skal gjelde for løkpartier som overstiger grenseverdien, herunder at ordningen ikke skal ha et maksimalt tak.

Flertallet mener ordningen skal gjelde for vekstsesongen 2026.

Flertallet mener det for vekstsesongen 2026 skal være en erstatningsordning som legger til grunn prinsippet om full erstatning for parti av løk som overstiger grenseverdiene for kadmium. Varierende priser og avlinger utover det som følger av produksjonsplan eller kontrakt, samt prinsippet om at det alltid skal lønne seg å selge varen i markedet, gjør at full erstatning kan oppnås også ved en kompensasjonsgrad som ligger noe under 100 pst.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en erstatningsordning for løkprodusenter med minst 95 pst. kompensasjonsgrad for avviste partier med løk som overstiger grenseverdiene for kadmium. Ordningen skal gjelde for vekstsesongen 2026, settes til Landbruksdirektoratets produsentpris for den aktuelle løktypen den uken det kasserte partiet ble pakket, ikke ha maksimaltak per produsent og være uavhengig av produksjonssviktordningen. Målet med ordningen skal være å gjøre produsentene mest mulig skadesløse dersom partier av løk overstiger de nye grenseverdiene.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge fram en midlertidig ordning med kompensasjonsgrad på 70 pst. for eventuelle løkavlinger som overstiger de nye grenseverdiene for kadmium.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen innføre en erstatningsordning for løkprodusenter med minst 95 pst. kompensasjonsgrad for avviste partier med løk som overstiger grenseverdiene for kadmium. Ordningen skal gjelde for vekstsesongen 2026, settes til Landbruksdirektoratets produsentpris for den aktuelle løktypen den uken det kasserte partiet ble pakket, ikke ha maksimaltak per produsent og være uavhengig av produksjonssviktordningen. Målet med ordningen skal være å gjøre produsentene mest mulig skadesløse dersom partier av løk overstiger de nye grenseverdiene.

Oslo, i næringskomiteen, den 12. mars 2026

Rune Støstad

leder

Geir Jørgensen

ordfører

Statsråden

Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

26/246-

18. februar 2026

Svar på Dok 8:99 S (2025-2026) Representantforslag om kompensasjonsordning for grønnsaksprodusenter som rammes av nye grenseverdier for kadmium

Jeg viser til brev fra Stortingets næringskomité datert 30. januar 2026 og til representantforslag 8:99 S (2025-2026) fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum og Bengt Fasteraune om kompensasjonsordning for grønnsaksprodusenter som rammes av nye grenseverdier for kadmium.

I Dok 8:99 S fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget innen 1. mai 2026 med forslag til en kompensasjonsordning som gir risikoavlastning for grønnsaksprodusenter som rammes av innføringen av nye grenseverdier for kadmium i løk og andre relevante produkter.
2. Stortinget ber regjeringen starte nødvendig kunnskapsbygging og kartlegging som omfatter agronomiske, tekniske og andre avbøtende tiltak for å redusere kadmiumopptak i grønnsaker. Dersom arbeidet krever særskilt finansiering, bes regjeringen legge fram forslag for Stortinget innen 1. mai 2026.

Det er positivt at representantene peker på betydningen av selvforsyning og behovet for forutsigbarhet for bøndene som produserer løk i aluskliferjord i Innlandet. Jeg deler dette engasjement i saken og forståelsen av at det er krevende for de produsentene som blir berørt.

Jeg viser til Stortingets vedtak fra 29. januar 2026:

«Stortinget ber regjeringen om å innføre EU-kommisjonsforordning 2023/915 punkt 3.2.3.1 i vedlegg 1, om nye lavere grenseverdier av kadmium i løk i neste møte i EØS-komiteen, og samtidig, for å ivareta hensynet til næringen, komme tilbake senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett med forslag om støtte til ytterligere kartlegging av kadmium i berørte områder samt en vurdering av andre midlertidige tiltak for å avhjelpe løkprodusenter ved inntektsbortfall.»

Stortingets anmodning om å ta EU-kommisjonsforordning 2023/915 inn i EØS-avtalen ved første anledning, ble gjennomført på møte i EØS-komiteen på Stortinget 6. februar. Den nye lavere grenseverdien for kadmium i løk skal gjelde i Norge fra 1. juli i år.

Regjeringen vil foreslå for Stortinget at det igangsettes et prosjekt med kartlegging av kadmium i berørte områder, til en kostnad på om lag 5 mill. kroner. Kartleggingen skal foregå i 2026.

Regjeringen vil også foreslå for Stortinget i RNB at det innføres en risikoreduserende ordning gjeldende for avlingssesongen 2026. Ordningen vil ha en kompensasjonsgrad på 70 pst. for ev. løkavling som kommer over de nye grenseverdiene. Jeg vil be Landbruksdirektoratet utforme ordningen så raskt som mulig. Ordningen har en estimert kostnad på 5 mill. kroner.

Disse tiltakene er i stor grad overlappende med forslaget i Dok 8:99 S (2025-2026).

Det har vært flere prosjekter de senere årene som har kartlagt forekomst av kadmium i forskjellige dyrkingsområder. Prosjektene har også sett på optimalisert dyrkingsteknikk for å redusere kadmiumopptaket i planter, blant annet NIBIO-rapport 9/11/2023 og et pågående prosjekt av Norsk Landbruksrådgivning og Norges Geologiske Undersøkelser, finansiert over Grofondet. Arbeidet med kartlegging og kunnskapsoppbygging videreføres.

Avslutningsvis vil jeg påpeke at regjeringen arbeider med raskest mulig oppfølging og gjennomføring av anmodningsvedtaket fra 29. januar. Dette er viktig for at berørte aktører skal få best mulig klarhet også før regjeringens proposisjon til revidert nasjonalbudsjett 2026 legges fram i mai og Stortingets vedtak i juni.

Med hilsen

Nils Kristen Sandtrøen

